

לקט דברים של טעם

לקט דברים ערבים ועיימים ונחמדים,
עתיקים עדיבש ויופת צופים,
עתיבלים בעוסר השכל עעוקים ועשגבים,
דברים אשר לכל נפש שוים,
לחזק ולרועם נשעפת האדם בכל עת ובכל עקום

פ' תשא תנש"ה - שנה ה'

ימים חיים

פסל לך שני לוח אבנים (כי תשא לד, א).

אמרתי בדרך צחות: כתוב בפ' תשא הקב"ה אמר למשה "פסל לך", ואמרו חז"ל 'הפסולת שלך', מהפסולת נתעשר משה.

לכאורה קשה, אם הקב"ה רצה להעשיר את משה, לא היה לו ממקום אחר להעשיר אותו אלא מהלוחות? ועוד מהו המיוחד שבלשון 'פסל לך'.

אלא הקב"ה רצה ללמד לנו, כי בשביל להיות עשיר לא צריך לעזוב את התורה, עם התורה יכול להיות עשיר, רק דבר אחר צריך האדם לדעת, שעשירות היא רק פסולת - והעיקר היא התורה, ולא לעשות מהעיקר פסולת ומהפסולת עיקר...

דרכי מוסר (להגרי"י ניימאן זצ"ל), פקודי

פרפראות

וישמע יהושע את קול העם בְּרעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה. ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שמע. (כי תשא פ"ב, פסוק יז - יח).

ובירושלמי תענית פ"ד אי' שאמר משה ליהושע מי שעתידי להנהיג שררה על ששים רבוא אינו יודע להבחין בין קול לקול.

וצריך ביאור, מהי הטענה על שאין לו כשרון להבחין בין קול לקול - בקולות הנשמעים מרחוק.

וי"ל, שבאמת הבחין יהושע שהיה קול הוללות ושכרות, רק שחשב שהוא קול מלחמה של מרידה נגד הקב"ה, ועל זה ענהו משה רבינו שבאמת הוא קול "ענות", קול של צער ועינוי נפש, שעל ידי שחשבו שהם נעזבים וגלמודים במדבר בלי מנהיג, התחילו בשכרות והוללות, אבל אין זה מתוך מרידה אלא מתוך צער, וכדרך האנשים שמרוב יאוש וצער הרי הם

עוסקים בשכרות והוללות של הכל.

ולזה היה טוען על יהושע, שראוי למי שעתידי להיות מנהיג שידע להבחין אם קול של עוברי עבירה ופורקים עול מלכות שמים בא מתוך שמחה של קלות ראש, או מתוך צער ויאוש ועינוי נפש, כי אז יש תקוה להשיב בנים לגבולם.

מעין בית השואבה להגר"ש שוואב זצ"ל, כי תשא

מעשה רב

ורחמתי את אשר ארחם (כי תשא לג, ט).

בלבי טמון מעשה רב, סיפור יקר המציאות ששמעתי מבעל המעשה בעצמו. מעולם לא העליתי זאת בכתב. עשרות שנים עברו מאז ששמעתי זאת, וכל פרט שבסיפור עדיין חי ומבהיק.

גדול בתורה מאד היה **הגאון ר' אברהם מרדכי הרשברג זצ"ל רבה של מקסיקו**. הוא היה נכדו של **הגה"ק ר' שמואל ליב ז"ק זצוק"ל רבה של ביאלה**. בשעתו היה הרב הרשברג מבחירי ישיבת חכמי לובלין. עילוי ידוע היה, שאת ספר "מחשבת הקודש" על סדר קדשים חיבר עוד בבחרותו. בשנת תרצ"ז יצא הספר לאור וגדולי פולין כתבו עליו הסכמות נלהבות.

לרגל שמחת נישואין של אחד מחברי קהילתו, הגיע הרב הרשברג ממקסיקו לקנדה והתאכסן בשכנותי. השתדלתי אז לקלוט דברים מפיו. ענוותן ונעים הליכות היה וכך שוחח עמי בגילוי לב. פעם כשלויתי אותו לאכסנייתי, סיפר לי דבר מרטיט מזכרונותיו הראשונים בישיבת חכמי לובלין. ואת הדברים לא אשכח לנצח.

"שמי אברהם מרדכי" פתח הרב. "יתום מלידה הייתי ונקראתי על שם אבי מורי זצ"ל. כשנכנסתי ללובלין ללמוד בישיבת יח"ל, ועליתי לתורה לראשונה, הכריז אז הגבאי: "יעמוד **הבחור אברהם מרדכי בן רבי אברהם מרדכי**"... בדרך לספר התורה, הסתכלתי

על פני מורי ורבי הגאון רבי מאיר שפירא זצוק"ל. הבחנתי שהזדעזע למשמע שמי ושם אבי הָהֵים. עס האט מים אים געטרייסלט...".

"לפני לבו הגדול ומוחו החריף של הרב מלובלין, כנראה שהבזיק אז בֵּין רגע, כל מה שטמון בצירוף שמות אלה. יתום שלא ראה ולא הכיר את אביו. אלמנה מגדלת את בנה לבד, ועוד בתנאי העוני ההם בפולין ונסיונות הזמן. מאמצים אדירים של אם בישראל, עד שזוכה להביאו לישיבה...".

"כששוב עברתי דרך מקומו של הרב פנה אלי, בחיך ואמר לי בזה הלשון: "א שיינער נאמען האט דיר דיין טאטע איבערגעלאזט. ווען ער וואלט בלויז געהייסן 'אברהם', וואלט מען דאך געמיינט אז דו ביסט א גר צדק". שם נאה השאיר לך אבא. [אברהם מרדכי]. אילו היה נקרא בשם אברהם בלבד, היו חושבים שאתה גר צדק. אברהם בן אברהם..."

והרב הרשברג המשיך לתאר את תחושתו מאז. "נדהמתי עד עומק נפשי. לא הייתי מסוגל להבין את השינוי הפתאומי בהנהגת הרב. הרי כמו עיני ראיתי את הזעזוע, את הכאב העמוק שנשקף ממנו, כשקראוני לתורה בשמי. מה קרה כעת? מדוע הפך את זה לנושא מילתא דבדיחותא?! ער האט געמאכט פון דעם ווערטל...".

וכה המשיך והסביר הרב הרשברג בהגדרה שנונה. "במשך הזמן הבנתי את עומק כוונתו בהתייחסות הזאת שנבעה אף היא מטוב לב להפליא. "ער האט

מיר נישט געוואלט געבן א 'לייסענס' פון א רחמנות. הוא לא רצה להעניק לי תעודת "רחמנות". רישוי של מסכנות. לטובתי לא רצה שאתרפה ואתפנק מתוך המצב העגום. למעני עשה זאת באהבת רב לתלמיד כאב לבנו יקירו, למען נחת רוח של אמי ולעילוי נשמת אבי המנוח. עד כמה שבאמת נגע הדבר ללבבו, עם זאת שָאָף שאתאמץ לעלות על במתי ההצלחה ואגיע אל האושר האמיתי".

הגאון רבי משה יעקב קנר שליט"א, במאמריו (איגרת לידיד) פ"ר תצוה תשפ"ה

*

אחר העתקת העובדא מוסיף הכותב הנכבד כדלהלן: החלטתי הפעם לרשום סיפור זה בכדי שתיזכר הנהגת חכמה של גדול בישראל. ומאידך אין לנו כמעט "רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד". אנו צריכים לנהוג זהירות יתירה בנושאים אלה. הדורות נשתנו והלבבות רכים ורגישים יותר. לצער לב יתום הוא מן החמורה שבחמורות. "ברית כרת להן מי שאמר והיה העולם!" כתב הרמב"ם וגם הזהיר את המחנכים אותם: "וינהלם בנחת וברחמים גדולים וכבוד" בנוסף לכך, ברורה היתה אז אהבתו של הרב מלובלין לתלמידיו כאב לבן. והבחור בעצמו הרגיש בזה אז.

ימים חיים

רוחם וְחַנוּן אֲרַךְ אִפְּיָם וְרַב חֶסֶד וְאֵמֶת (כי תשא, לד 1).

הגאון רבי יצחק זילבערשטיין שליט"א סיפר בדרשה שנשא בפני רופאים:

מעשה שהיה ביהודי שנתקף בשגעון מוזר, כאשר עלה בדמיונו שהאף שלו ארוך משאר בני אדם, וגם בני ביתו לא יכלו להשקיטו ולהוכיח לו על ידי מדידות, שגודל האף הוא שגרתי בהחלט... הוא בשלו עד שנכנס לדכאון נפשי עמוק, והוכרחו לאשפזו בבית חולים הפסיכיאטרי "נווה אין".

ידידו שראה בצרתו ורצה לסייע בידו לצאת מן המצוקה, הביאו בפני **האדמו"ר מגור זצ"ל הפני מנחם**, בידעו שלמד מגודל צדקתו וגאונותו, גם אדם פקח ביותר הוא, ובוודאי יושיעו.

התייצב המשוגע הלז בפני הצדיק, ואז החל האדמו"ר לצעוק בקול גדול: מה איכפת לך שאפך גדול וכי מה

נקודה למחשבה

וַיִּתְפַּרְקוּ כָּל הָעַם אֶת נַמְי הַזֶּהב אֲשֶׁר בְּאֲזִינֵיהֶם (כי תשא לב, ג).

האדמו"ר הר"ר שלום משאך זצ"ל אמר, לכאורה יפלא שכאשר עשו עגל הזהב ואספו כסף עבור מטרה זו מכל ישראל עד שפרקו הנזמים מעל אזני נשיהם ובניהם, איך יצא מכל זה רק עגל הזהב ולא צלם הרבה יותר גדול מזה.

אלא מכאן רואים, שכבר בימים ההם זה דרכם כסל למו של כל אלו האוספים כסף עבור דברים פסולים, רק מקצת המקצת של הכסף מגיע ליעדו, ואילו החלק הגדול של הכסף נשאר ביד כיסיהם של הגוברים עצמם...

ילקוט דברי אסף, עמ' ג'

אין להסתכן בכך, לאחר מכן נסעו הבנים הגדולים לוויילנא אך הרבנית ובניה הקטנים הי"ד וכן הבנות נשארו בבריסק. רק כעבור תקופה הוחלט שכדאי להם לעבור לוויילנא. סכנה גדולה היתה כרוכה בדבר, שכן בהיות העיר בריסק בגלילות רוסלאנד היה חטא גדול בעזיבת המדינה, חטא שהעובר בה היה נשלח תיכף לסיביר, שכן רוסיה הרי היא תכלית הבריאה ועזיבתה הרי מזלזלת בכך ומעידה על מצבה האמיתי של המדינה...

בהברחת משפחה שלימה יחד היה חשש גדול, והיה צורך לעבור את הגבול שנים שנים שנפרד, שכן בצורה כזאת לא היה זה מחשיד כל כך, והיה הדבר נראה שאין ברצונם כי אם לבקר מאן דהוא. את הילדה רבקה שלחו יחד עם אחותה ליפשא שהיה מבוגרת ממנה בשנים מספר, ולימים היתה היא אשת הגאון ר' מיכל פיינשטיין זצ"ל.

הן יצאו לדרכן, אך לבסוף התברר להם שהגבולות כבר נסגרו, בלית ברירה התגלגלו כך כשנים ושלשה חדשים ותרו אחר מקומות מסתור, היא היתה מתארת שבילול פסח התחבאו באיזה מרתף וכלל לא ערכו סדר, עד שבדרך לא דרך נודע לבריסקער רב היכן הן נמצאות, הוא שלח להן אוכל וכסף וצירף מכתב בו הורה להן שיגיעו לוויילנא אף אם יהיה בכך חילול שבת, כי הדבר הוא פיקוח נפש של ממש. היא היתה מציינת שכשהגיע אליהן האוכל היתה זאת הפעם הראשונה בה הגיע לפיהם דבר מאכל רצוי.

הם מילאו אחר ציווי האב ויצאו לדרכן לביל שבת, כשהגיעו לוויילנא היה זה לביל שבת בשעת שתיים וחצי, הקישו האחיות על דלת הבית ואחיהם הגאון ר' יאשע בער זצ"ל פתח להם וסידר להם את המיטות, וכך עלו על יצוען עוד לפני שפגשו באביהם הגרי"ז.

כשהתעוררה רבקה בבוקר נתגלתה לעיניה דמותה של אביה בחדר, היא התרגשה וצעקה 'גוט מארגן טאטע', אונז זענען שוין אנגעקומען'. הבריסקער רב ניגש אליה וסטרה על לחיה, 'וואס גוט מארגן, ס'איז שבת היינט'...

היא היתה מסיימת את העובדא 'חסבורים אתם שהיה לי אב אכזר, לא ולא, אבי היה מלא רחמנות', ולמרות זאת, תארו לעצמכם שילדה כבת שבע ושמונה מתגלגלת במצב של פיקוח נפש ממש, עד כדי שמסיבה זאת מחללים עליה את השבת, אך כשהיא אומרת 'גוט מארגן' בשבת היא נענשת על כך. אמירת 'גוט מארגן' בשבת היא בבחינת מחלליה,

בכך, אדרבה הרי על הקדוש ברוך הוא נאמר 'הקצר בזעם ומאריך אף...'. הרי לך שזו מידה טובה, וצריכים לשמוח בזה!!

הרופאים שטיפלו ביהודי סיפרו, שבאותו יום נרשמה ב'נווה אין' הטבה גדולה במצבו, עד שיצא מזה לחלוטין.

טובך יביעו, כי תשא

פרפראות

וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ (כי תשא לד, א).

כַּרְשִׁי חֵץ לְךָ יֵפֶה מִן הַלְּנִיעוֹת.

וקשה, למה לא נתן גם הראשונות בצינעא. אבל בוודאי שניהם צריכין, שבוודאי בראשונות היו בני ישראל בח' צדיקים גמורים, והיו מוכנים להטות כל הברואים אליו ית' ולפרסם כבוד מלכותו ית' בעולם בפרהסיא, כאשר כך הי' רצון אבינו אברהם בתחלה. אכן, כאשר עמלק הרשע ימ"ש הטיל שאור בעיסה ועיכב הטובה מכל האומות אשר נדחו על ידו, כמ"ש "ראשית גוים עמלק כו" וכו"ש במ"א, ונפלו גם בני מהתלהבות הראשון עד שגרם שבאו אח"כ לכלל חטא העגל, לכן הי' אח"כ העצה בבחי' הצניעות.

ומ"מ גם זה אמת, כי לולי התלהבות הקודם בפירסום לא הי' אח"כ יכולת לילך בדרך צניעות, רק ע"י שכבר הקדימו בקולי קולות נתקיים אח"כ הצניעות.

וזה לימוד לדורות, כי בתחילה צריך להיות בהתלהבות עצום, ואם כי לא יהי נשאר זאת ההתלהבות דבר של קיימא, עכ"ז הוא הכנה גם לימי הירידה אח"כ.

שפת אמת, תרל"ט, וראה גם צדקת הצדיק אות א'

מעשה רב

וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַשְּׁבֵת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לַכֶּם
מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת (כי תשא לא, יד).

ישנו סיפור נורא, אמנם עובדא שאינה מתיישבת על הלב אך מעשה שהיה כך היה, שמעתי זאת מבעלת המעשה, דודתי מרת רבקה, בתו של הבריסקער רב זצ"ל.

בעת פרוץ המלחמה היתה היא ילדה קטנה כבת שבע או שמונה, והבריסקער רב שהה אז בווארשא, ובעוד שהמשפחה שהתה עדיין בבריסק כבר ברח הגרי"ז לוויילנא. בבית שרתה אז מבוכה גדולה ולא ידעו אם לעבור לשהות בוויילנא בצל האב או שמה

ס'איז שבת', והדבר סותר לכל קדושת השבת.

שאלתי פעם את דודי הגאון ר' מאיר הרשקוביץ, אם מותר לספר עובדא זו ברבים, שהרי אנו רחוקים כל כך מנדנודי עבירה שכאלו, והוא ענה לי שבעצם היה אסור לספר זאת, כי אין הדברים מתיישבים על לב השומע, אך אם מוסיפים ומספרים שגם הילדה עצמה הבינה אז שלא היה בכך שום אכזריות, וכל התנהגותו של אביה היה במידת הרהמנות, מותר גם מותר...
עדן התורה (למיר הגר"א קאמער שליט"א), כי תשא

נקודה למחשבה

אָן אַת שַׁבְּתֵי תִשְׁמְרוּ (כי תשא לא, יג).

אמרו חז"ל (שבת י'): 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה'.

אין הפי' שהקב"ה הוריד השבת מביית גנזיו, אלא שהכניס אחי ישראל לתוך בית גנזיו...

אור גדליהו, בראשית

נענה הרבי במתק לשונו ואמר לבנו "מתי היה לנו אוכל בבית האסורים!?"...

נועם שיה, שיחות אב"ד סאנטוב שליט"א

פרפראות

וַיִּתְּפְּרוּ כָּל הָעָם אֶת נַזְמֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּאַזְנֵיהֶם (כי תשא לב, ג).

וצ"ע למה אנו מוצאים שהאנשים – אנשי דור דעה – היו מתקשטים בנזמים, אשר לכאורה קישוטי נשים המה.

וי"ל עפי" מה שאמרו חז"ל במכילתא 'מה ראתה אוזן שתצרע מכל אברים, היה ר' יוחנן אומרה כמין חומר, אוזן זו ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב היא תרצע מכל אבריו'.

ולעומת זה יש לומר אוזן ששמעה אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה ראוי לקישוט, ולכן התלכשו בני דור דעה בנזמי אוזן לזכרון המעמד הנשגב.

מעין בית השואבה (להגר"ש שוואב צ"ל), כי תשא

עעשה רב

וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַשַּׁבָּת (כי תשא לא, יד).

איזה רב מודרני הלך פעם לרביה"ק המהרי"ץ (דושינסק) ודבר אתו כג' רבעי שעה להתיר חילול שבת לצורך מלחמת השחרור, ורבינו ז"ל לא הרים בכלל ראשו לו.

וכשגמר שאל אומר מה הרב אומר ע"ז, א"ל, שאינו יודע 'אבער מיין מאמע האט מיר געזאגט אז ממעג נישט מחלל שבת זיין...'

קונטרס נועם שבת, עמ' ט

נקודה למחשבה

וּמִשְׁרֵתוֹ יְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון נָעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֶהָל (כי תשא לג, יא).

סרן מברסק צ"ל אמר פעם בשם מהרי"ל **דיסקין פי'** בפסוק זה 'אז אפילו א אינגעל האט יוושע נישט אוועק געשיקט פון אהל פון משה...'

ארזי הלבנון, כי תשא

ימים חיים

לָחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה (כי תשא לד, כח).

אדם אחד נכנס אל הרה"ק **מסקולען זי"ע**, והציג את עצמו שהוא נכדו של אותו יהודי שהכניס אוכל לבית האסורים בעת שהרבי ואביו הרה"ק **בעל "נועם אליעזר" מסקולען זי"ע** היו אסורים שם.

כששמע הרבי את דבריו, הגיב ברוב התפעלות ואמר: "אזוי?! אזוי?! מאוד יפה, יישר כח! אני שמח לפגוש אותך".

לאחר זמן כשיצא הלה מחדר הרבי, הבחין אחד הבנים שהרבי מחייך לעצמו ושחוק, והגם שדרכו של הרבי היה להיות תמיד בשמחה, אבל מ"מ לא היה דרכו בכך לשחוק לעצמו.

ניגש הבן אל אביו הרבי ושאל אותו "מה זה ועל מה זה, למה הרבי מחייך כך לעצמו".

והשיב לו הרבי, "האם ראית מי היה כאן מקודם". השיב הבן ואמר "כן". שאל הרבי "וכי שמעת מה שאמר פלוני", אמר הבן שוב "כן", ושוב שחך הרבי, שאל הבן את אביו "מה פשר השחוק, וכי אין זה דבר יפה ונחמד מה שזקנו עשה שהביא את האוכל להרבי ולאביו זי"ע בכית האסורים".